

Çocukluk Dönemi Kronotip Anketi

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Çocukluk Dönemi Kronotip Anketi*. Turkish Psychological Scales.
Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=19105>

Özet

Çocukluk Dönemi Kronotip Anketi (ÇDKA), uluslararası literatürde **Children's Chronotype Questionnaire (CCTQ)** olarak bilinen ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışmasıdır. Bu anket, çocuk ve ergen popülasyonunda bireylerin doğal biyolojik ritimlerini ve **kronotip** özelliklerini (sabahçı veya akşamcı eğilim) bilimsel olarak saptamak amacıyla uyarlanmıştır. Türk kültürü için adaptasyonu 2015 yılında Onur Burak Dursun ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilmiştir. Çalışma, ölçeğin psikometrik özelliklerinin Türk örnekleminde de kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstererek, çocukların uyku ve uyanıklık döngülerinin incelenmesinde önemli bir araç sağlamıştır.

Adaptasyon sürecinde, ölçeğin iç tutarlılığı ve yapısal **geçerlik** kanıtları incelenmiştir; **Cronbach Alfa** katsayısı ve alt ölçekler arasındaki **korelasyon** değerleri rapor edilmiştir. Bu anket, özellikle çocuk psikiyatrisi, pediatri ve uyku tıbbi alanlarında sirkadiyen ritim bozukluklarının anlaşılmasına ve müdahale planlarının geliştirilmesine yardımcı olmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Çocukluk Dönemi Kronotip Anketi, CCTQ, **Kronotip**, Sabahçılık, Akşamcılık, Biyolojik Ritim, Uyku, Uyarılma, **Geçerlik**, **Güvenirlik**.

Yazarlar

Onur Burak Dursun, Hakan Özütlü, İsmail Ekin Esin.

Amaç

Çocukluk Dönemi Kronotip Anketi'nin (ÇDKA) temel amacı, çocuk ve ergenlerdeki bireysel **kronotip** farklılıklarını güvenilir ve geçerli bir şekilde ölçmektir. **Kronotip**, bireyin enerji, uyanıklık ve uyku açısından günün hangi saatlerinde zirvede olduğunu belirleyen biyolojik eğilimi ifade eder. Bu eğilimler, çocukların okul performansını, sosyal uyumunu ve genel sağlık durumunu önemli ölçüde etkileyebilir.

Ölçeğin Türkçe uyarılması, Türk popülasyonunda kronotipin dağılımını incelemek, uyku bozukluklarının etiyolojisini araştırmaya yardımcı olmak ve özellikle gençlerde görülen sosyal jet-lag (hafta içi ve hafta sonu uyku saatleri arasındaki fark) gibi olgulara değerlendirmek için standart bir araç sunmayı amaçlamıştır. Bu sayede, Türkiye'deki araştırmacılar uluslararası alanda kabul görmüş ölçütlerle karşılaştırılabilir çalışmalar yapabileceği imkan bulmuştur.

Yapı

Çocukluk Dönemi Kronotip Anketi, **kronotip** yapısının çok boyutlu doğasını yansıtan çeşitli alt ölçek bileşenlerini içermektedir. Ölçek, yalnızca kişinin kendini sabahçı veya akşamcı olarak algılamasının değil, aynı zamanda fiili uyku zamanlamalarının da hesaba katarak daha kapsamlı bir değerlendirme sunar.

Türk uyarlama çalışmasında geçerlik analizleri, ölçeğin ölçtüğü temel yapıların tutarlılığını göstermiştir. Bu yapılar ve kullanılan katsımlar şunlardır:

M/E (Morningness/Eveningness): Sabahçılık veya akşamcılık eğilimini ölçen ana bileşendir.

MSF (Mid-Sleep Time on Free Days): Bireyin sosyal katılmaların olmadığı günlerdeki uyku döngüsünün ortalama zamanlamasını gösterir.

CT (Chronotype): Genel **kronotip** skorunu temsil eder.

MESC (Morningness-Eveningness Scale for Children): Geçerlik çalışmalarıyla kararlaştırma amacıyla kullanılan, çocuklara yönelik diğer bir sabahçı-akşamcılık ölçeğidir.

Geçerlik

Ölçeğin Türkçe formunun yapısal **geçerlik** çalışmaları, beklenen teorik ilişkileri test etmek amacıyla alt ölçekler arasındaki **korelasyon** katsayılarının incelenmesiyle gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular, ölçeğin kronotip yapısının tutarlı bir şekilde ölçtüğünü desteklemektedir.

Çalışmada tespit edilen önemli **korelasyon** değerleri:

M/E alt ölçeği ile MESC alt ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı, negatif yönlü bir **korelasyon** ($r = -0.429$, $p < 0.001$) bulunmuştur. Bu, ölçeklerin ölçtüğü yapıların birbirini tamamlayıcı veya zıt yönlü olduğunu, dolayısıyla yapısal **geçerlik** açısından beklenen ilişkileri sergilediğini göstermektedir.

M/E ve MSF alt ölçekleri arasında güçlü ve pozitif bir **korelasyon** ($r = 0.670$, $p < 0.001$) gözlemlenmiştir.

CT (Kronotip) ve M/E alt ölçekleri arasında da pozitif yönlü güçlü bir **korelasyon** ($r = 0.420$, $p < 0.001$) tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, ölçeğin iç tutarlılığını ve yapısal **geçerlik** düzeyini kanıtlamaktadır.

Güvenirlilik

Çocukluk Dönemi Kronotip Anketi'nin (ÇDKA) iç tutarlılık **güvenirlilik** düzeyi, **Cronbach Alfa** güvenirlilik katsayısı kullanılarak hesaplanmıştır. Uyarlama çalışması sonucunda elde edilen katsayı 0.653 olarak rapor edilmiştir.

Genel olarak, sosyal bilimlerde 0.70 ve üzeri değerler yüksek **güvenirlilik** olarak kabul edilse de, 0.60 ile 0.70 arasındaki değerler kabul edilebilir veya orta düzeyde **güvenirlilik** olarak değerlendirilir. Elde edilen 0.653 katsayısı, ÇDKA'nın maddelerinin Türk örnekleminde tutarlı bir şekilde aynı yapıyı ölçme eğiliminde olduğunu göstermektedir, bu da ölçeğin araştırmalarda kullanılmasında için yeterli bir zemin sunmaktadır.

Faktör Analizi

Kaynak içerikte faktör analizine dair detaylı bir tablo sunulmamış olsa da, geçerlik bölümünde belirtilen alt ölçekler (M/E, MSF, CT) arasındaki ilişkiler, uyarılama çalışmasında ölçeğin çok faktörlü yapısının incelendiğini göstermektedir. Orijinal CCTQ, genellikle üç temel faktör etrafında toplanan maddelerden oluşur ve bu faktörler çocukların biyolojik zamanlamasındaki farklı yönlerden yansıtır.

Türkçe adaptasyon sürecinde, **geçerlik** analizleri, kronotipin temel bileşenlerinin Türk çocuklarında da ayrılabilir yapılar olarak ortaya çıktığını doğrulamıştır. Bu yapısal doğrulama, ölçeğin çeviri sonrası orijinal teorik modelini koruduğunu ve kronotipin hem temel sabahçı/kakamçılık eğilimini hem de uyku kaymalarını (sosyal jet-lag) başarıyla bir şekilde yansıttığını göstermektedir.

Ölçek Bilgileri

Test Türü: Uyarılama (Adaptasyon ve Psikometrik Doğrulama)

Format: Anket formu (Genellikle öz bildirim ya da ebeveyn/veli tarafından doldurulur).

Mevcut Diller: Türkçe, Orijinal (İngilizce).

Popülasyon Grubu: Çocuklar ve Ergenler.

Yaş Grubu: Çocukluk ve Ergenlik dönemi (Spesifik olarak uyarılama makalesinde belirtilen yaş aralığına bakılmalıdır).

Popülasyon Detayları: Türkiye'deki ilkökul ve ortaokul öğrencileri örneklemini üzerinde valide edilmiştir.

Test Metodolojisi: Maddelerin derecelendirilmesi bilgisi kaynakta belirtilmemiştir; ancak standart CCTQ, Likert tipi veya zaman bazlı çoktan seçmeli yanıt formatlarını kullanır.

Anahtar Kelimeler

CCTQ, **Cronbach Alfa**, Çocuk Psikolojisi, Sirkadiyen Ritim, Uyku Kalitesi, **Korelasyon**,

Adaptasyon, Psikometri.

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlama: Saılanan kaynakta belirtilmemiştir.

Kurum E-posta Adresleri: oburak.dursun@atauni.edu.tr (Sorumlu Yazar Onur Burak Dursun)

Yazın Adresi: Sorumlu yazarın bağlı olduğu kurum adresi (2015 referansına göre: Atatürk Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı).

Şinler, Ücret ve Test Yılı

Çocukluk Dönemi Kronotip Anketi'nin Türkçe uyarlama çalışması 2015 yılında yayımlanmıştır. Ölçeğin akademik veya klinik amaçlı kullanımı için izin ve ücret bilgileri konusunda sorumlu yazar Onur Burak Dursun ile doğrudan iletişime geçilmesi önerilmektedir.

Uyarlama makalesine ait bağlantı şu adreste mevcuttur: europepmc.org.

Ölçeğin orijinal PDF belgesi burada indirilebilir: [cocukluk-donemi-kronotip-anketi-toad.pdf](#)

Referanslar

Dursun, O. B., Ogutlu, H., & Esin, I. S. (2015). Turkish validation and adaptation of Children's Chronotype Questionnaire (CCTQ). *The Eurasian Journal of Medicine*, 47(1), 56. DOI:10.5152/eajm.2014.0061

Çocukluk Dönemi Kronotip Anketi Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dillerinde korunmalı ve hiçbir şekilde değiştirilmemelidir.

Ölçek maddelerinin tamamı kaynak içerikte saılanmamıştır. Maddelerin tam listesine ulaşmak için lütfen Dursun, O. B., Ogutlu, H., & Esin, I. S. (2015) tarafından yayımlanan "Turkish validation and adaptation of Children's Chronotype Questionnaire (CCTQ)" başlıklı referans makalesine başvurunuz.